

“Eleverne bliver tre centimeter højere, når de lærer det her”

Dato 08/10-2019

Forfatter Hans Henrik Rasmussen

Skal man højne læse-stave-niveauet i engelskundervisningen for både ordblinde elever og klassen generelt, er det helt essentielt også at undervise i sammenhænge mellem bogstav og lyd. Det forklarer de tre engelsklærere og forfattere Lise Nyrop, Dorte Gørtz og Nelly Ø. Jacobsen, som også mener, at engelsklærere gennem deres uddannelse ikke bliver tilstrækkeligt rustede til at undervise ordblinde elever.

Lise Nyrop, Dorte Gørtz og Nelly Ø. Jacobsen har alle arbejdet med engelskundervisning af ordblinde i en årrække. De har set voksne mænd og kvinder bryde sammen, når de fortæller om deres engelskundervisning i skolen, har hørt universitetsstuderende fortælle, at de undgår at sige specifikke ord på engelsk, fordi de ikke kan udtale dem ordentligt, og de ved - også fra deres egen uddannelse - at engelsklærere sjældent har modtaget den undervisning, der er nødvendig for at kunne arbejde hensigtsmæssigt med elever med ordblindhed. I de seneste år har de derfor arbejdet på at udvikle orblindematerialet *Words* til engelsk, og vi har samlet de tre for at høre om, hvilke tilgange der skal til for at gøre engelskundervisningen mere inkluderende, så man undgår de triste historier ovenfor.

Det første, de tre forfattere understreger, er, at det ikke kun er elever med ordblindhed, der har svært ved skriftlig engelsk. For engelsk er et svært skriftsprog for alle - inklusive dem, der har det som modersmål:

“Engelsk skriftsprog er meget komplekst. Der er ofte flere stavemåder for den samme lyd, og der kan være meget stor afstand mellem, hvordan nogle ord skrives og udtales. På engelsk staver man simpelthen, som man gjorde det omkring år 1500. Det er ikke ligesom i Danmark, hvor Dansk Sprognævn opdaterer stavemåderne. Engelsk er også et sprog, der er påvirket af mange andre sprog, hvor man har beholdt stavemåden. Udtalen af bogstavet k kan for eksempel staves med c, k eller -ck, alt efter hvor i ordet lyden findes, og endelig spiller ordets oprindelse også ind, som for eksempel k-lyden i school, som har beholdt sin græske stavemåde -ch. Børn med engelsk som modersmål er også simpelthen markant længere om at lære at læse end danske børn. Og det er vigtigt at fortælle,” siger de tre forfattere.

“Generelt er der ingen tradition for at arbejde systematisk med sammenhængen mellem lyd og bogstav i engelskundervisningen.”

ET FORSØMT OMRÅDE

I Danmark er vi nu begyndt at undervise i engelsk fra 1. klasse, men forfatterne peger på, at vi reelt ikke underviser børnene i at læse og stave i engelsktimerne.

"Vi regner med, at kan de sige yellow, så kan de også stave det, men sådan er det ikke nødvendigvis. Generelt er der ingen tradition for at arbejde systematisk med sammenhængen mellem lyd og bogstav i engelskundervisningen- dvs. at a-lyden i fx hat eller tap lyder, som den gør, fordi ordet slutter med en konsonant, og a-lyden i fx hate og tape lyder anderledes, fordi ordene slutter med -e. Det er et forsømt undervisningsområde, og vi synes, at eleverne med ordblindhed bliver ladt i stikken, men det er ikke kun dem med ordblindhed, der har problemer, fordi engelsk skriftsprog er så vanskeligt," siger forfatterne og fortsætter:

"Sprogforskere siger, at man med regler kan forklare stavemåden for omkring 84 procent af alle ord, og det bør man undervise eleverne i. Det betyder, at elever med ordblindhed, som ikke har en intuitiv fornemmelse for de sproglige regler og mønstre, får et system, de kan holde sig til. De bliver simpelthen tre centimeter højere, når de lærer om det her," fortæller forfatterne og nævner et eksempel med en pige fra 2. g:

"Hun sagde 'Wow, nu kan jeg jo gå matematisk til engelsk'. Så det, at hun fik nogle regler og stavemønstre at følge, betød, at hun bedre kunne finde frem til det rigtige."

"Det er meget nedbrydende for selvværdet, hvis man altid bliver tilbudt tekster, som åbenlyst er fra lavere klassetrin, og som man i øvrigt *heller* ikke kan læse."

DEN STØRSTE SUCCES I NYERE DANSK SKOLEHISTORIE

Undervisning i bogstav-lyd-sammenhænge indebærer også, at eleverne lærer seks stavelsestyper, som kan bruges til at afgøre, hvordan ord udtales. Og faktisk er tidlig undervisning i bogstavkendskab og de enkelte sproglyde ikke noget nyt. Man har nemlig brugt metoden inden for danskundervisningen i indskoling længe, og her har den været en sådan succes, at læseforsker og professor ved Københavns Universitet Carsten Elbro har kaldt den danske indskoling i læsning den største veldokumenterede succes i nyere dansk skolehistorie. Forfatterne understreger desuden, at det ikke kun er elever med ordblindhed, der har gavn af bogstav-lyd-metoden, og de henviser til de amerikanske læseforskere Catherine Snow og Connie Juel, der har udtrykt det således, at "*Explicit teaching of alphabetic decoding skills is helpful for all children, harmful for none, and crucial for some*".

"Det er vigtigt, at elever med ordblindhed får nogle redskaber til at lære det samme som klassekammeraterne. Det er meget nedbrydende for selvværdet, hvis man altid bliver tilbudt tekster, som åbenlyst er fra lavere klassetrin, og som man i øvrigt heller ikke kan læse. Det vil være godt at lære hele klassen bogstav-lyd-sammenhænge, så eleverne får et fælles sprog om udtale, læsning og staving på engelsk. Gode læsere, der modtager denne undervisning, kan blive endnu bedre stavere," siger forfatterne, som tilføjer, at det altså er langt flere end de 5-7 procent med ordblindhed i Danmark, der vil have gavn af undervisningen.

'HVORFOR HAR JEG IKKE HØRT DET FØR?'

Ligesom de tre forfattere ikke selv blev uddannet i bogstav-lyd-metoden, da de studerede, er det de færreste engelskundervisere, der er uddannet i den i dag, på trods af at de fleste dansklærere er uddannet i at undervise i bogstav-lyd-sammenhænge i dansk.

"Hver gang vi holder kurser for undervisere, hører vi dem sige: 'Hvorfor har jeg ikke hørt om bogstav-lyd-metoden før?' Det er en udfordring for engelsklærere at skulle undervise i metoden, og det skyldes også, at de fleste, der vælger at blive lærere, intuitivt forstår regler og mønstre i sproget. Og når man selv ubevidst har tilegnet sig disse regler og mønstre, er det svært at forstå, at andre ikke gør det samme. Derfor har mange lærere behov for at lære det her," siger de tre forfattere.

Forfatterne understreger også, at de tilbagemeldinger de får fra dem, de har undervist i metoden, er meget positive.

“Det er vigtigt at sige, at det kan give en stor faglig glæde at sætte sig ind i det her. I stedet for bare at sige til eleven, at noget er forkert, giver metoden og stavelsestyperne nogle regler, som man kan henvise til, og som eleven kan tage med sig, og der er virkelig mange ahaoplevelser i at lære disse regler.”

Som nævnt afholder de tre forfattere jævnligt kurser, og her oplever de klart, at der er flere og flere lærere, som får øjnene op for, at bogstav-lyd-metoden kan være et særdeles værdifuldt supplement til engelskundervisningen. Eller som de udtrykker det: “Interessen bobler rundt omkring.”

3 GODE RÅD

Engelskundervisning af ordblinde

1. Få indsigt i de engelske bogstav-lyd-sammenhænge
2. Lær de seks stavelsestyper på engelsk - de kan læres hurtigt og vil give din staveundervisning meget mere mening
3. Arbejd for, at læse-stave-teknologi går hånd i hånd med bogstav-lyd-undervisning

BLÅ BOG

Forfatterne bag Words

Dorte Gøtz underviser ordblinde i engelsk på HF og VUC Roskilde. Uddannet folkeskolelærer med linjefag i engelsk. Har læst engelsk fonetik på Københavns Universitet og boet og studeret engelsk i Californien i en årrække.

Nelly Ø. Jacobsen underviser børn med ordblindhed i egen virksomhed, Læsekupeen, og har gennem en årrække undervist på Herning HF og VUC. Uddannet folkeskolelærer med linjefag i dansk og engelsk.

Lise Nyrop underviser ordblinde i engelsk på KVUC. Uddannet cand.mag. i audiologopædi og engelsk og har oversat HELP Start-materialet. Har boet og arbejdet i England i en årrække.

/duːlin/

DO-LINE.dk